

1875 թ. 1682, եւ այլն, եւ այլն: Եկեղեցական-կրօնական այս մասին մէջ կան տա- կաւին զանազան ուսումնասիրութիւններ, կենսագրականներ, նաեւ Բողոքականներու եւ Կաթողիկէներու մասին (էջ 418—636):

Գրքիս կարեւոր մէկ բաժինն է «Մասն Ե.»-ը, նուերում Այնթապի կրթա- կան-Մշակութայինը, ուր տասնեակ մ'ան- ձերէ կ'ուսումնասիրուի Այնթապի կրթա- կան կեանքը էր այլազան վիճակներուն մէջ — մանչերու եւ աղջկանց վարժարաններ, գիշերօթիկ դպրոց, Կիլիկեան ձեմարան, Գոլէճ, Բժշկական վարժարան, ինչպէս նաեւ Մշակութ. Ընկերութիւններ, Լսարան, եւ այլն (էջ 637—898): Այս բաժինի մէջ փա- փագելի էր տեսնել առանձին ուսումնասի- րութեան ենթարկուած Այնթապի քառերա- կան կեանքը, որուն յիշատակութիւնը կ'ըլ- րայ արդէն 1872ին (տե՛ս Մասիս, Կ. Պոլիս 1872 թ. 1339): Այս նիւթը անտես եղած է. Նոյնպէս հոս կը սպասէինք մանրամասնօրէն յիշատակուած ժամանակագրական ընթացքը Այնթապի Որբանոցներու ծագումին, զար- գացումին ու տեւականութեան: Մինչդեռ լոկ ակնարկներու (էջ 512 եւ 529) կը հան- դիպինք: Անթէպի Որբանոցներու մասին տեղեկատուութիւն կը գտնենք. Արեւելի 1886 թ. 672, 1889 թ. 1572, թ. 1690, 1900 թ. 4290, Սուրհանդակ 1901 թ. 779, եւ այլն: Ինչո՞ւ չի յիշուին հոս նաեւ Այնթապի մէջ լոյս տեսած հայերէն քերթերը. «Իրախո» (Հայրենիք 1878 թ. 473), «Բիւ- րակն» (Ժամանակ 1913 թ. 1458): Առիթով մը յիշուած է միայն «Մենտոր» (էջ 719):

Ա. Հատորին վերջին մասին մէջ (էջ 899—1088) կը խօսուի 1895ի դէպքերու, ազգային կուսակցութիւններու, կազմակեր- պական գործունէութեան եւ 1915ի տարա- գրութեան վրայ:

Բ. Հատորի սկիզբէն կարեւոր տեղ տրուած է Այնթապի ինքնապաշտպանու- րեան 1920ին, ուր մանրամասնօրէն ներ- կայացուած է մէկը Հայ ցեղի այն դիւցաղ- նամարտէրէն, որոնք մեր ազատատենչ ժո- դովրդի փառքը կազմեցին իր ինքնապաշ- պանութեան ոգորումին մէջ 1915—1922ին (տե՛ս Բ. Հտոր. էջ 1—274):

Այնթապի արիւստներու վրայ խօսած են Պարսումեան, Հայլաճեան, Գապպէն- ճեան եւ Պազգալեան (էջ 275—312): Եզրիս

Ս. Քասունի կու տայ Այնթապի Բարբառա- խօսութիւնը (էջ 313—380), օգտուելով Երեք անտիպ աղբիւրներէ: Իրեն անձանօթ եղած է Բարգէն Վարդապետի տպագրած «Այնթապի գաւառաբարբառը» (Բիւրակն, 1900, էջ 668—671 եւ 682—685), ուր արուած է 1893ին հաւաքուած Այնթապի բարբառին մէկ բառացանկն ալ՝ բառերու մեկնութիւն- ներով:

Վահէ Կիլիկեանի «Տօներ»ը (էջ 385— 397) շատ հետաքրքրական են Հայ Ազգա- գրութեան համար: Նոյնպէս Լեւոն Պատթա- ճեանի «Անցեալ բարբերէն»ը (էջ 398—401): Միայն չիրցանք հասկնալ թէ ինչո՞ւ վերջինս սոսկ «Հարսնցուի ընտրութիւնը» նկարա- գրած է, առանց ամբողջացնելու Այնթապի Հարսանեկան սովորութեան մասին այնքան գիտելիքներ: Հոս պէտք էր յիշել՝ ծնունդ, մանկութիւն, տնային կրթութիւն, հա- դուստ-կապուստ, զարդեղէններ, խօսքիպա, հարսանիք, հարսանեկան երգեր, եւ այլն: Ազգագրական այս բաժինը շատ թերի կը գտնենք: Համոզուած ենք թէ դիւրին էր վե- րապրողներէ քաղել շատ բան, ինչպէս կ'ա- պացուցանէ «Յուշագրական»ը (էջ 455— 513), որ գրեթէ կրկնութիւն մ'է լոկ նա- խորդ կրթական նիւթերու: Կրկնութիւններ շատ աչքի կը զարնեն ուրիշ տեղեր ալ, մի- ևնոյն նիւթի մասին քանի մը անձեր գրած ըլլալով:

Գնահատելի գործ է Գրեգոր Պողարեանի «Այնթապի Հայերէն գրչագիրներ»ը (էջ 413— 449), որ կը պարունակէ 1914—1915ին կա- տարուած համառօտ ցուցակագրութիւնը 35 Ձեռագիրներու:

Բ. Հատորի վերջին մասերը գրուած են «Այնթապցիները սիւլուքի մէջ» (էջ 514— 587) եւ «Կենսագրականներ» (էջ 588—806):

Հակառակ մեր մատնանշած թերինե- րուն՝ մենք կը գնահատենք Անթէպի Պատ- մութեան այս աշխատասիրութիւնը, որ ոչ միայն կորուստ է կը փրկէ այնքան Հայկա- կան արժէքներ, այլ եւ օտար հորիզոններու տակ ծնած ու հասակ նետած Այնթապցիներ- րու ձեռքը կու տայ իրենց հայրենի քաղաքին յիշատակը միշտ վառ պահող Յուշամատեան մը: Ամէն Անթէպցի պարծանքով եւ գուր- գուրանքով պահելու է այս Յուշամատեանը:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՈՂՈՍԵԱՆ

Ն Ո Ր Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր
(Ուղարկուած խմբագրութեանը):

Եկեղեցական տօնացոյց 1953 թուականին
Քրիստոսի եւ Թուին Հայոց ՌեՆԻ—ՌՆԳ:
Հրտ. Հայ Կաթ. Պատրիարքարանի Տանն
Կիլիկիոյ: Պէյրութ, Հայ Կաթ. տպա-
րան, 1953, 8° փոքրադր., էջ 49: Գինն՝
50 Լ. Գ.:

Եկեղեցական Տօնացոյց, Հայ Կաթ. Պատ-
րիարքարանի 1952: Պէյրութ 1951,
փոքր 8°, էջ 48: Գինն՝ 50 Լ. Գ.:

Երեմիա Զէյլպի Քէօմիւրճեան: Իսթանպուլ
Թարիհի: Թրգմ. տաճկ. Հրատ. Ան-
դրէասեան: Իսթանպուլ, տպ. Գութուր-
մուշ, 1952, 8° մեծ, էջ 343: Գինն՝
564 դճկ.:

Երեմեան Արամ, Մանրանկարիչ Սարգիս
Պիճակ (14րդ դար): Իսթանպուլ, տպ.
Վարօշ, 1952, 8°, էջ 24: Գինն՝ 100 դճ.:

— Ակադեմիկոս Աւետիք Իսահակեանի
պօղոցայի Հիմնական գծերը: Թեհրան,
տպ. Արվան, 1952, 3°, էջ 65: Գինն՝
12 ըրալ:

— Ալ. Սարուխան, ծաղրանկարիչ: Թե-
հրան, տպ. Իրանաշափ, 1951, 8°, էջ
60: Գինն՝ 25 ըէալ.։ [Մատենաշար Յա-
խուել երգիծաթերթի, Թիւ 1:]

— Ժողովրդական նկարիչ Գարրիէլ Գիւր-
ջեան: (Նրա արւեստի հիմնական գծերը):
Թեհրան, տպ. Իրանաշափ, 195, 8°, էջ
30: Գինն՝ 12 ըրալ:

Երշով Պ., Կուզիկ ձիւնն հեքեաթը: Պատ-
կերագրող մանկական պատմութիւն:
Հայացուց Ա. Ներսէսեան: Մասն Գ.։
Կ. Պոլիս [1951°], 8°, էջ 49—62: [Հրտ.
«Պարտէզ» մանկական թերթի, Թ. 12:]

Երջանիկի տարեգիրքը. կազմեց Բ. Թեւեան,
ԻԲ. տարի, 1951, Կ. Պոլիս, 4°, էջ 140:
Չաւարեան Վարժարանը 1948—1951: [Հա-
լէպ, 1951], էջ 73—90:

Զղջանեան Աճուշտան Ար., Համմուրայի
Օրինագիրքը: Երուսաղէմ, տպ. Սրբոց
Յակոբեանց, 8°, էջ 147: Գինն՝ 3 ըրին:
Զոհական, ճրագալոյց: Իսթանպուլ, տպ.
Պէճիտեան, 1953, 8°, էջ 49:

Էսաֆեան Մ., Աբուրի եւ պատերազմի կրակ-
ներու մէջէն: Պոսթոն, տպ. Յ. Թու-
մայեան, 1952, 8°, էջ 387: Գինն՝ 3 տոլ.։

Էվալդ Գարա, Թրգմ. Մուրատխանեան Ա.,
Երկոտանին (նախամարդու պոմթ.):
«Համազգային»ի մանկա-պատենական մա-
տենաշար, Թիւ 12: Պէյրութ, տպ. Հա-
մազգային, 1952, 8°, էջ 82: Գինն՝
100 Լ. դճկ.։ Հասցէ՝ Association Hamez-
keine, Rue Hussein Beyhoum, 10, Beyrouth

Թաղէսեան Նազ. (Մաղիկ), Երկու Ծերե-
րու Գատաստանը: (Սիրալէպ չորս ա-

րարուածով): Տպ. Հորիզոն, Լոս Անճե-
լըս, 1951, 8°, էջ 44: N. Tateossian, 536
Palm Av. Fresno, Calif. USA.

Թաշնեան Հ. Մանուէլ, Վարք Միթիարայ
(Արարեբէն): Պէյրութ 1952, էջ 86:

Թեւեան Բագարատ, Երջանիկի տարեգիրքը
1953: 24րդ տարի: Իսթանպուլ 1953, 8°,
էջ 160:

— Երջանիկի Տարեգիրքը (23 տարի)
1952: Իսթանպուլ, տպ. Վարօշ [1951],
8° մեծ, էջ 160:

— Չապանակի վրայ, վէպ: Իսթանպուլ,
1951, 8°, էջ 320: Գինն՝ 500 դճ.։

Թիւրապեան Հրտ., Զօր. Անդրանիկ եւ իր
պատերազմները: Փարիզ, տպ. Թիւրա-
պեան, 1953, 8°, էջ 192:

Թէֆեան Վարդան Վրդ., Իմ Աղօթագիրքը:
Պէյրութ, Հայ Կաթ. տպարան, 1952, 8°
փոքրադր., էջ 360:

Թէօլէիան Միհաս, Յեղին Փառքը: Հայէպ,
Թէօլէիան Միհաս, 1952, 8°, էջ 26: B. P. 19
Alep, Syrie.

Թիւնուրեան Արիս. Բահանայ, ձէվաճիր:
(Գոհարներ Հայ եկեղեցիէն հաւաքուած),
Գ. տպ.: Սթանպուլ, տպ. Յակոբ Արքա-
նաթեան, 1950, 8° փոքրադր., էջ 400:
Rezid efendi han. Istanbul.

Թովմասեան Հայկ, Բառագիրք Արարեբէն-
Հայերէն: Պէյրութ, 1952, 8°, էջ 179:
Գինն՝ 200 լիբ. դճկ.։

Թումանեան Յ., Անուշ: Հրտ. Էսափան՝
Թ. 1: Պէյրութ, տպ. Էսափան, 1951, 8°,
էջ 48: Գինն՝ 75 լիբ. դճկ.։

Թուրիկ, Ծիծաղ (ազգային, միջազգային):
Պէյրութ, տպ. Օնիպար, 1951, 8° մեծա-
դր., էջ 172: Գինն՝ 5 լիբ. դճկ.։

M. Touriguan, Hotel Luxe, Beyrouth.

Ժամկոչեան Վարդան Բ., Հայուն Տարե-
ցոյցը 1953 (Գ. տ.): Մարտէլլ, տպ.
Չաէն, 1952, 8°, էջ 186: Գինն՝ 350 ֆր.։
Հասցէ՝ P. Vartan Jamgotchian, 93, Blvd.
de la Madeleine, Nice (A. M.) France.

Ժամկոչեան Կ. Բենիամին, Հայնի: Պէյ-
րութ, տպ. Տօնիկեան, 1952, 8°, էջ 460:
Գինն՝ 15 լիբ. դճկ.։ Հասցէ՝ B. P. 495,
Beyrouth.

Ժողովածու գրականութեան եւ արուեստի:
[Մատենաշար «Շարժում», Թ. 3:] Պէյ-
րութ, 1951, 8°, էջ 106: Գինն՝ 1 լիբ.
դճկ.։ [Գիծել Պետրոս Մինասեան, Bey-
routh, B. P. 1110].

Ինքնարապեան Բարգէն, Մեծ Եղեռնի չըր-
ջանին: Հայ որբի մը ողբականը: Պարիս,
1951, Impr. H. Turabian, 8°, էջ 275:

Ինքիլի Բուհանի պիւրատրիլիին Հայաթ-
մէֆթէպլէրի վէ պիհա իշիէրի 1949—

1951: Հայկ. տպ. Մարանաթա, 1951, 8⁰, էջ 62:

Իշխան Մ., Երեք մեծ հայեր: Պէյրութ, տպ. Էտիան, 1952, 8⁰, էջ 98: Գինն՝ 150 լիբ. դահլ.: M. Djenderejian, Collège Arm. 10 Rue Hussein Beyhum, Beyrouth (Liban)

— Հացի եւ լոյսի համար: Պէյրութ, տպ. Համազգ. Ընկ., 1951, 8⁰, էջ 251: Գինն՝ 1½ տոլար: M. Djenderedjian, B. P. 587 Beyrouth (Liban).

Խահակեան Ա., Արու Լալա Մահարի: Հրատ. Նոր Շրջան մատենաշարի, թիւ 1: Պէյրութ, տպ. Տօնիկեան, 1951⁰, 8⁰, էջ 36: Գինն՝ 100 լիբ. դահլ.:

— Սամայ Մհեր: 1952, Պէյրութ, տպ. Էտիան, 1952, 8⁰, էջ 42: Գինն՝ 100 լիբ. դահլ.:

Իփէկեան Գասպար, «Համազգային»ի Օրացոյց-Տարեգիրք 1952: Պէյրութ, տպ. Համազգային Ընկ., 1951, 8⁰, էջ 312 + 82: Գինն՝ 10 շիլին:

— Շէյքսփիրեան աւանդակէպ՝ Արքայ Լիր: Կարմեց —: Պէյրութ, տպ. Համազգ. Ընկ., 1951, 8⁰, էջ 56: Գինն՝ 75 լիբ. դահլ.:

[Համազգայինի Մանկ. Պատ. Մատենաշար, թ. 9:]

Լէօ, Վանի Ուրարտու թագաւորութիւնը: Ֆրէզնօ, 1950, 8⁰, էջ 136: Գինն՝ 2 տոլար. լաթակազմ 4 տոլար:

Լուսիկ, Թեւածող մտքեր: Պէյրութ, տպ. Համազգային Ընկ., 1953, 8⁰, էջ 390: Գինն՝ 5 լիբ. դահլ.: 10, Rue Hossey Beyhoum, Beyrouth, Liban.

Խանպէկեան Մանուկ, Կարմիր Գեաղ (տրամ երեք արարով): Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1952, 8⁰, էջ 149:

Ծրագիր-Կանոնագիր, Հայկազայն ուսուցչական միութեան (Հիմն. 1938ին) Բ. տպգ.: Հայկ. տպ. Ոսկետառ, 8⁰, էջ 12:

Կ. Ա., Գրիգոր Գըլըճեան (1910—1943). Կենսագրեց Ա. Կ.: Աթէնք, տպ. Ազատ Օր, 1951, 8⁰, էջ 36:

Կ. Հ. Ս., Ուրուագիծ Կաթ. Հայոց պատմութեան: Պէյրութ, Հայ կաթ. տպ., 1951, 8⁰, էջ 59: Գինն՝ 75 լիբ. դահլ.:

Կէօրլիզեան Նուարդ, Սրտի Չայներ (բանաստեղծութիւններ, պատմուածքներ, յօդուածներ, նամակներ): Ֆրէզնօ, 1951, 8⁰, էջ 370: Գինն՝ 3 տոլար: A. Antreassian, P. O. Box 1444, Fresno, Calif.

Կիլիկեցի Կ., Ընտանեկին բարեկամը (Գ. տպ.): Պէյրութ, տպ. Տօնիկեան, 1952, 8⁰, էջ 551: Գինն՝ 6 լիբ. դահլ.:

Հասցէ G. Donignian — Rue Nahar, S Michel, Beyrouth.

«Համազգային»ի Տարեգիրք, 1953: Պէյրութ, տպ. Համազգային Ընկ., 1952, 8⁰, էջ 308 + 4: Գինն՝ 350 լիբ. դահլ.: Հասցէ Association Hamazkaïn — Rue Hussein Beyhoum, 10, Beyrouth.

Համառօտ պատմութիւն Յունաստանի Հայ կաթ. վիճակին 25ամեայ գործունէութեան (1925—1950): Հրատ. Յունաստանի Հայ կաթ. Առաջնորդարանի Աթէնք-Տուրքութի, 1951, 8⁰, էջ 28: Հէֆիաթներ. Մանկական նոր մատենաշար. Հրատ. Հայկազայն ուսուցչ. Միութեան Խ. Եզանեան.

Պրակ Ա. 1.-Բախտին ժպիտը: 2. Արև Շաքլեան, Բախտին անիւր: Հայկ. տպ. Տէր-Սահակեան, 1950, 8⁰, էջ 24:

Պրակ Բ. Կոմսուհի Սէկեր, Վարդուհի կամ գորշ մկնիկը: Անդ, 1950, էջ 28:

Պրակ Գ. Գարեգին եպ. Սրուանձտեանց, 1. Պառաւի տղան: 2. Աստուած տուրդին Կու տայ: 3. Դլրժիկոն. Անդ, տպ. Ոսկետառ, 1950, էջ 24.

Պրակ Դ. Գրիմ Եղբայրներ. 1. Մսիւրոտը: 2. Ծուռկակ թագաւորը: 3. Գորտը: Անդ, տպ. Նայիրի, 8⁰, էջ 24:

Պրակ Ե., Յովհ. Թումայեան, 1. Չախչախ թագաւորը: 2. Տէրն ու ծառան: 3. Գառնիկ ախպեր: — 4. Անխել մարդը: Անդ, տպ. Նայիրի, 1950, էջ 24:

Պրակ Զ., Ա. Խնկոյեան, 1. Ոսկի էլիկը: 2. Բոյրն ու եղբայրը: 3. Հագարան բլրբուլ: 4. Խուլին այծերը: Անդ, տպ. Նայիրի, 1951, էջ 24:

Հէֆիաթներ, «Համազգային»ի մանկ. պատանեկան մատենաշար թիւ 3: Պէյրութ, տպ. Հայ ձեմարանի, 8⁰, էջ 52: Գինն՝ 60 լիբ. դահլ.: Rue Wadi Aboun Djémil, 127, Beyrouth.

Հիւլիական Ռուսը The atomic bomb, Պոսթթրն, տպ. Հայրենիք, 1952, 8⁰ փոքրադեր, էջ 35 + 10: Հասցէ՝ Hairenik A5 Inc. 212 Stuart Str. Boston 16, Mass.

Հովիւ Էղիսի, Եզիմական յուշարձան եւ էջ միաձնական յուշեր: Ֆրէզնօ, Բալիֆոլ, Նիա, 1950, 8⁰, էջ 308: Գինն՝ 5 տոլար: Չորեցի 3., Բանաստեղծը եւ Ժանի Օֆէլիայի նամակները: Հայկ. տպ. Նայիրի, 1953, 8⁰, էջ 59: Գինն՝ 150 լիբ. դահլ.: Haroutioun Nadjarian, Bestan Pacha 154, Alep, Syrie.

Մալխաս, ձամբուս վրայ: Հատոր Ա., Նիւ Եորք, 8⁰, էջ 607:

Herausgeber, Eigentümer und Verleger: Mechitharisten-Kongregation in Wien, VII., Mechitaristengasse 4
 Druck der Mechitharisten-Buchdruckerei — Für den Inhalt verantwortlich: P. Mesrop H a b o z i a n
 Alle Wien VII, Mechitaristengasse 4

